

כ"ו סיון, תשס"ט
18 יוני, 2009
685-12.33

אחוזי זכאים לבגרות תשס"ג-תשס"ח
בדיקת מגמות ומקורותיהן

איתור מקורות אפשריים למגמת הירידה

נתוני הבגרות בשנים תשס"ג-תשס"ח נבדקו על מנת למצוא את מקורותיה של מגמת הירידה המתגלה באחוזי הזכאים לבגרות בכלל קבוצת הגיל בשנים האחרונות (ראה לוח 1), מ- 48% בתחילת התקופה ל- 44% בסופה (בחישוב תלת שנתי). על מנת לברר את מקורות הירידה, נערך ניתוח נפרד לשלוש קבוצות אוכלוסייה:

1. ערבים ללא מזרח ירושלים (לוח 2)
2. יהודים ללא חרדים (לוח 3)
3. חרדים וערבים במזרח ירושלים (לוח 4)

חרדים וערבים במזרח ירושלים אוחדו לקבוצה אחת היות שבאופן מסורתי קבוצות אלה אינן נגשות לבגרות ישראלית או לבגרות בכלל. מעיון באחוזי הזכאים לבגרות בשלוש קבוצות אלה עולים הממצאים הבאים:

1. הגודל והחסי של שתי הקבוצות בהן אחוזי הזכאים לבגרות נמוך, עלה בתקופה הנדונה

- א. בקבוצת החרדים והערבים במזרח ירושלים (לוח 4), הזכאות לבגרות הוא נמוך מאוד ונע באותן שנים בין 5.8% ל- 7.8%, ללא שינויים של ממש. גודלה היחסי של קבוצה זאת גדל בתקופה הנדונה כך ששעורה מתוך קבוצת הגיל השלמה עלה מ- 11.35% (12,800) בתשס"ג ל- 17.63% (20,519) בתשס"ח.
- ב. בקבוצת הערבים ללא מזרח ירושלים (לוח 2) אחוזי הזכאות נמוך יחסית לאחוזי בקרב היהודים ללא החרדים (לוח 3) ונע בתקופה הנדונה בערכים שבין 31.9% ל- 39.6%. גם קבוצה זו גדלה יחסית ליהודים הלא חרדים מ- 17.10% (19,300) בתשס"ג ל- 21.07% (24,534) בתשס"ח.
- ג. גודלה היחסית של קבוצת היהודים הלא חרדים – בה מסתמנת אפילו עליה קטנה באחוזי הזכאות – קטנה בהתאם מ- 71.5% בתשס"ג ל- 61.3% בתשס"ח.

2. שינויים נוסוימים באחוזי הזכאות בקבוצות השונות

- א. באחוזי הזכאים בקבוצת הערבים ללא מזרח ירושלים (לוח 2) ניכרת בשש שנים אלה מגמת ירידה, מ- 38% בתחילת התקופה ל- 34% בסופה (על פי

חישוב תלת שנתי).

ב. בקבוצת היהודים ללא חרדים (לוח 3) מתקבלת רק בשנתיים האחרונות עליה מסוימת בשיעור הזכאים, אך היא קטנה ואין להסיק ממנה על מגמה של עליה (האחוזים התלת-שנתיים בתקופה הנדונה נעים בין 58% בתחילת התקופה ל- 59% בסופה).

ג. בקבוצת החרדים וערבים במזרח ירושלים (לוח 4) לא ניכרת מגמת שינוי ברורה, אך בתשס"ח נרשם האחוז הנמוך ביותר של זכאים לבגרות בתקופה, בפעם שבין אחוז אחד לשניים לעומת שנים קודמות.

מסקנות

לכאורה, שני מקורות עלולים להשפיע על מגמת הירידה של אחוז הזכאים בקבוצת הגיל: עליה בגודל היחסי של קבוצות בהן אחוז הזכאות נמוך, וירידה מתמשכת באחוז הזכאות באחת הקבוצות. למעשה, רק השינוי בגודל היחסי של הקבוצות אחראי למגמת הירידה המתגלה. ואמנם, אילו נשמרו יחסי הגודל בין הקבוצות כפי שהיה בתשס"ג, אחוזי הזכאות הנוכחיים היו מסתכמים בתוצאה של 48.9% בקבוצת הגיל כולה, כלומר באחוז גבוה יותר מהאחוז שהתקבל במציאות לפני שש שנים (48.3%).

לירידה באחוז הזכאות במגזר הערבי (וה"נפילה" בתשס"ח בקבוצת החרדים ומזרח ירושלים) לא היה אפקט כלשהו על אחוז הזכאות הכללי: אפילו אם אחוזי הזכאות שרתקבלו בתשס"ג היו מתקבלים גם השנה, התוצאה הכללית לא היתה משתנה וזויתה עומדת בכל זאת על 44.4%. הסיבה לכך היא שהירידה באחוז הזכאות בשתי הקבוצות הנ"ל (הערבים ללא מזרח ירושלים, והחרדים ומזרח ירושלים) מצטמצמת ע"י עליה קטנה באחוז הזכאות בקבוצת היהודים (ללא חרדים).

הערה לגבי שיעור הזכאות בחינוך הערבי בתקופה תש"ן - תשס"ב

על מנת לקבל פרספקטיבה על מקומה של מגמת הירידה בשיעור הזכאות לבגרות שמסתמנת בחינוך הערבי בשנים תשס"ג - תשס"ח, חושבו אחוזי הזכאות (תלת שנתיים) בתקופה קודמת של שלוש עשרה שנים, בין השנים תש"ן-תשס"ב. על מנת להבטיח אריות בתוך תקופה זאת, התבססנו על אחוזי הזכאות ללא מועד ב' וללא מועד חורף. זאת, בניגוד לאחוזים שהוצגו קודם (לוחות 1 - 4) הכוללים מועד ב' ומועד חורף.

על מנת לקצר את זמן ההכנה של מסמך זה, מוצגים אחוזים (חישוב תלת-שנתי) בנפרד לערבים, לבדואים בנגב ולדרוזים. האיחוד של שלוש קבוצות אלה אקוויוולנט, כמובן, לקבוצת הערבים ללא מזרח ירושלים שהוצגה קודם.

בכל שלוש הקבוצות, חלה עליה עקבית משמעותית באחוזי הזכאות במהלך תקופה זאת, והמסה כמת בכ- 20%:

1. ערבים - מ- 18% בתחילת התקופה ל- 30% בסופה;
2. בדואים בנגב - מ- 3% בתחילת התקופה ל- 22% בסופה;
3. דרוזים - מ- 16% בתחילת התקופה ל- 33% בסופה.

למותו לציין כי באותה תקופה חלה גם בחינוך העברי עליה בשיעור הזכאים שמסתכמות אף היא בכ- 20%.